

Alþingi
Erindi nr. P 133/63
komudagur 7.11.2006

Til áréttingar.

Umsögn Félags fréttamanna er viðbót við sameiginlega umsögn BHM og BSRB sem Félag fréttamanna stendur að eins og önnur félög innan þeirra sambanda.

FF vísar því sérstaklega til umsagnar BHM og BSRB um öll réttinda- og almenn mál fréttamanna. Saman eru eiga þessar tvær umsagnir að ná yfir þau atriði sem Félag fréttamanna leggur áherslu á að verði höfð í heiðri við setningu nýrra laga um Ríkisútvarpið.

F. h. FF.

Björg Eva Erlendsdóttir.

Alþingi,
menntamálanefnd,
Kirkjustræti,
101 Reykjavík

Reykjavík, 6. nóvember 2006.

Efni: Umsögn Félags fréttamanna um frumvarp til laga um Ríkisútvarpið ohf.

Vísað er til bréfs nefndarinnar til félagsins, dags. 20. október sl., þar sem félaginu var gefinn kostur á að koma að athugasemdum við frumvarp það sem nú er til meðferðar á Alþingi um Ríkisútvarpið ohf. (56. mál, þskj. 56). Í umsögn þessari verður farið yfir þau atriði sem Félag fréttamanna telur miklu skipta að tekið verði á í frumvarpinu. Umsögninni verður skipt í tvennt. Fyrst verður fjallað um þau atriði er varða réttindi félagsmanna við þær breytingar sem gerðar verða á rekstrarformi Ríkisútvarpsins við samþykkt frumvarpsins. Að því búnu verður fjallað um þau faglegu atriði sem félagið vill koma á framfæri við nefndina og horfa verður til við þær breytingar sem framundan eru. Félagið fer þess á leit við nefndina að horft verði alvarlega til þeirra atriða sem hér verða nefnd við meðferð frumvarpsins á Alþingi og að þeim sjáist staður í breytingatillögum þeim sem nefndin kann að gera við frumvarpið milli fyrstu og annarrar umræðu um það á Alþingi.

Réttindaleg atriði:

- Félag fréttamanna leggur áherslu á að tilvist félagsins verði viðurkennd sem bæði **fagfélag fréttamanna og stéttarfélag** sem fer með umboð til að ganga til kjarasamninga fyrir hönd fréttamanna, hvort sem um slík samskipti við Ríkisútvarpið ohf. fer eftir lögum nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna eða lögum nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur.
- Félagið leggur megináherslu á að **öll** þau **réttindi** sem félagsmenn þess hafa sem starfsmenn Ríkisútvarpsins samkvæmt núgildandi lögum og kjarasamningum **haldist** óbreytt við breytingu á rekstrarformi stofnunarinnar, þar með talið réttur fréttamanna til töku tveggja mánaða leyfis, hliðstætt samningum blaða- og fréttamanna á almenna markaðinum.
- Félagið vekur athygli á því að í 2. mgr. ákvæðis til bráðabirgða II við frumvarpið segir að „Ríkisútvarpið ohf. [skuli] bjóða störf öllum starfsmönnum Ríkisútvarpsins“. Ekki er þar kveðið á um að starfsmönnum skuli boðin sömu eða sambærileg störf og þeir gegndu hjá Ríkisútvarpinu sem ríkisstofnun. Félag fréttamanna krefst þess að búið verði svo um hnúta í lagatextanum að kveðið verði á um að fréttamönnum og öðrum starfsmönnum Ríkisútvarpsins skuli boðin sömu störf hjá Ríkisútvarpinu ohf. og þeir gegndu hjá Ríkisútvarpinu sem stofnun.
- Félagið leggur mikla áherslu á að kveðið verði á um í lögum um Ríkisútvarpið ohf. að **lög um réttindi og skyldur starfsmanna ríksins nr. 70/1996 gildi áfram** um starfsmenn Ríkisútvarpsins eftir rekstrarformsbreytingu yfir í opinbert hlutafélag, en það munu þau ekki gera að óbreyttu frumvarpi. Hér hefur félagið m.a. í huga þau eðlilegu réttindi sem lög nr. 70/1996 kveða á um að starfsmenn hafi, svo sem um skyldu til áminningar í vissum tilvikum, sbr.

21. gr. laganna, og að starfsmanni sé gefið færi á að bæta ráð sitt áður en honum er sagt upp. Þá getur starfsmaður samkvæmt starfsmannalögunum krafist þess að uppsögn hans verði rökstudd skriflega, sbr. 2. mgr. 44. gr. laganna. Er það til þess fallið að styrkja réttarstöðu starfsmanna en slíkar reglur gilda almennt ekki á almennum vinnumarkaði, a.m.k. ekki í jafnríku mæli. Þá hafa starfsmannalög og reglugerð sett samkvæmt þeim nr. 464/1996, einnig að geyma skyldu til að auglýsa laus störf. Slíkt fyrirkomulag hefur áhrif í þá veru að hæfileikarækt fólk utan stofnunarinnar eða innan sækir um þau störf sem losna og styrkir þannig Ríkisútvarpið. Mannaráðningar verða einnig með slíku fyrirkomulagi gagnsæri en ella gilti ef ekki væri skylda til að auglýsa lausar stöður. Á sama hátt fer félagið fram á að gagnsæi sé í launaákvörðunum. Félag fréttamanna er andvígt launaleynd.

- Félag fréttamanna krefst þess jafnframt að kveðið verði á um það í lögum um Ríkisútvarpið ohf. að **stjórnsýslulög nr. 37/1993 muni áfram gilda** um starfsemi Ríkisútvarpsins eftir breytingu á rekstrarfyrirkomulagi. Þær réttarreglur valda því að ákvarðanatöku í einstökum málum er varða réttindi og skyldur starfsmanna verður að byggjast á málefnalegum forsendum og röksemdum auk þess sem hafa verður í heiðri jafnræðisreglu og ýmsar formreglur sem til þess eru fallnar að tryggja starfsmönnum ákveðna réttarvernd. Slíkar reglur munu ekki gilda um Ríkisútvarpið ohf. nema skýrt sé kveðið á um það í frumvarpinu að þær gildi.
- Auk þess sem að ofan greinir um lög nr. 70/1996 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins hafa þau lög einnig þýðingu um þann **biðlaunarétt** sem þeir fréttamenn eiga sem hófu störf fyrir 1. júlí 1996 á grundvelli eldri starfsmannalaga nr. 38/1954, sbr. 5. mgr. ákvæðis til bráðabirgða við lög nr. 70/1996. Ákvæði til bráðabirgða II við fyrirliggjandi frumvarp til laga um Ríkisútvarpið ohf. verður skilið svo að fréttamenn sem svo háttar til um sem að framan greinir geti við rekstrarformsbreytingu valið hvort þeir taki við sambærilegum störfum hjá Ríkisútvarpinu ohf. og þeir hafa gegnt hjá Ríkisútvarpinu en láti ella af störfum og fái þá biðlaun í 6 til 12 mánuði eftir starfsaldri hjá ríkinu. Í frumvarpinu er ennfremur tekið fram að starfsmenn sem hafa biðlaunarétt haldi þeim rétti verði starf þeirra lagt niður fyrir 31. desember 2009. Félag fréttamanna sér engin rök mæla gegn því að menn haldi slíkum áunnum rétti eftir 31. desember 2009 og krefst þess að þessu ákvæði laganna verði breytt þannig að þeir menn sem slíkan biðlaunarétt hafa öðlast haldi þeim rétti meðan þeir starfi hjá Ríkisútvarpinu ohf. en missi hann ekki 31. desember 2009 eins og frumvarpið gerir ráð fyrir.
- Varðandi **lífeyrisréttindi** krefst Félag fréttamanna þess að búið verði svo um hnúta með ótvíræðum hætti í lögum um Ríkisútvarpið ohf. að starfsmenn hins nýja hlutafélags, þ. á m. fréttamenn, geti áfram greitt iðgjald til Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins (LSR). Í lögum nr. 1/1997 um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins er kveðið á um það í 2. mgr. 30. gr. að sé staða eða starf sjóðfélaga í B-deild lagt niður eigi hann rétt á að vera áfram í sjóðnum. Greidd iðgjöld skulu þó miðuð við þau laun er hann hafði er staða hans var lögð niður og frá þeim tíma skulu iðgjaldagreiðslur síðan breytast til samræmis við meðalbreytingar sem verða á föstum launum opinberra starfsmanna fyrir dagvinnu, sbr. 3. mgr. 24. gr. laganna. Félag fréttamanna vekur í fyrsta lagi athygli á því að ákvæði þetta á aðeins við um þá sem eru í B-deild LSR en ekki A-deild. Félagar í A-deild geta því hvað sem öðru líður vart reist á því rétt og ekki reisa þeir slíkan rétt heldur með skýrum hætti á öðrum ákvæðum

laganna. Þá er í áðurnefndu ákvæði 2. mgr. 30. gr. laganna, sem ítrekað er að varðar aðeins B-deildina, miðað við að „staða eða starf sé lagt niður“, og ekki er því ótvírætt að það eigi við þegar ríkisstofnun er breytt í hlutafélag, sbr. hér einnig meginreglu 1. mgr. 30. gr. laganna. Í þriðja lagi er sá annmarki á þessu ákvæði að iðgjaldagreiðslur samkvæmt því skulu breytast til samræmis við meðalbreytingar sem verða á dagvinnulaunum. Þannig er ekkert tillit tekið til sérstakra launa- eða stöðuhækkana. Réttindi kunna því að skerðast í mörgum tilvikum. Í ljósi framangreinds er þess krafist af hálfu Félags fréttamanna að búið verði svo um hnúta með ótvíræðum hætti í lögum um Ríkisútvarpið ohf. að starfsmenn hins nýja hlutafélags, þ. á m. fréttamenn, geti áfram greitt iðgjald til Lífeyrissjóðs starfsmanna ríkisins (LSR), bæði A- og B-deild, með þeim hætti og á grundvelli sömu sjónarmiða og þeir hafa gert hingað til.

- Ljóst er að **veikinda- og orlofsréttur** opinberra starfsmanna er samkvæmt kjarasamningum almennt mun meiri en á almennum vinnumarkaði. Þótt lög nr. 72/2002 um aðilaskipti á fyrirtækjum valdi því að menn halda slíkum réttindum óbreyttum út kjarasamningstímabilið er algerlega ótryggt hvernig um þetta atriði kann að fara við næstu kjarasamningagerð eða í einstökum ráðningarsamningum. Félagið krefst þess að tryggt verði í lögum að þessi réttindi haldist óbreytt eftir breytingu á rekstrarfyrirkomulagi Ríkisútvarpsins í opinbert hlutafélag.

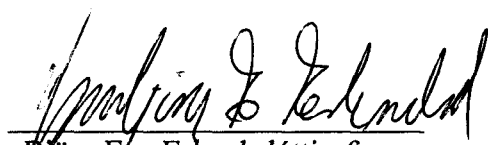
Fagleg atriði:

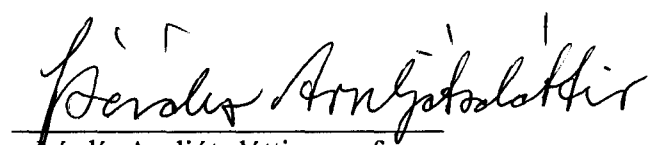
- Félag fréttamanna leggur áherslu á að í 3. gr. frumvarpsins, þar sem kveðið er á um hlutverk og skyldur Ríkisútvarpsins, verði kveðið með skýrum og ótvíræðum hætti á um að meðal þeirra skyldna sé „að starfrækja almenna, víðtæka, sjálfstæða og hlutlæga fréttapjónustu um innlend og erlend málefni á hljóðvarps- og sjónvarpsformi“, en þessa atriðis sér ekki með skýrum hætti stað í frumvarpinu eins og það er nú. Leggur félagið til að ákvæði þessa efnis verði bætt við frumvarpið.
- Félagið leggur áherslu á að áfram verði starfandi a.m.k. tvær sjálfstæðar fréttaritstjórnir hjá Ríkisútvarpinu, annars vegar Fréttastofa Útvarps og hins vegar Fréttastofa Sjónvarps, og að þess verði getið með skýrum hætti í frumvarpinu. Tvær ritstjórnir eru nauðsynlegar til þess að viðhalda fjölbreytni og samkeppni á fjölmiðlamarkaði sér í lagi í ljósvakamiðlum þar sem eignarhald er ekki fjölbreytt eins og staðan er nú. Þá tryggir það tæknilega að auki mun hnitmiðaðri umfjöllun og fréttapjónustu að önnur ritstjórn sinni útvarpi og hin sjónvarpi.
- Félag fréttamanna telur að kveðið eigi að vera á um það í frumvarpi til laga um Ríkisútvarpið ohf. að af þess hálfu verði reknar að lágmarki tvær útvarpsrásir og ein sjónvarpsrás enda séu forsendur fyrir Ríkisútvarpinu sem sterkum fjölmiðli brostnar ef einhver þessara rása yrði skilin frá eða lögð niður.
- Félag fréttamanna leggur áherslu á að aðgengi almennings í landinu að Ríkisútvarpinu sem opinberu hlutafélagi verði tryggt og að hann geti haft áhrif og komið skoðunum sínum á framfæri við Ríkisútvarpið ohf. Kveða verður skýrt á um þetta aðgengi í lögum og sama gildir um upplýsingar um fjölmiðilinn og dagskrárstefnu hans.
- Félag fréttamanna vill að fulltrúi starfsmanna komi að stjórnun fyrirtækisins.

- Félag fréttamanna leggur áherslu á að “eldveggir” verði viðhafðir innan fyrirtækisins til að verja sjálfstæða umfjöllun. Í því sambandi þarf m.a. að huga að eftirfarandi atriðum:
 - Tryggja þarf í frumvarpstextanum fullkomið sjálfstæði fréttaritstjórnanna gagnvart útvarpsstjóra og markaðsdeild og annarri þeirri starfsemi Ríkisútvarpsins ohf. sem á sitt undir auglýsingum og kostendum efnis.
 - Tryggja þarf að við ráðningar og launaákvæðanir fréttamanna sé farið að faglegum sjónarmiðum. Þar á launaleynd ekki við. Forsendur séu öllum ljósar og fréttamenn gangist undir hæfnispróf áður en þeir eru ráðnir. Hér myndu stjórnarsýslulög og meginreglur stjórnarsýsluréttar, ef þessar reglur yrðu látnar gilda um Ríkisútvarpið ohf., veita ákveðin réttindi að því er þessi atriði varðar.
 - Tryggja þarf Ríkisútvarpinu ohf. örugga tekjustofna.
- Félag fréttamanna vekur athygli á því að starfsvið útvarpsstjóra er ekki skýrt skilgreint í frumvarpinu. Þó virðist viðurkennt að þörf sé á slíkri skilgreiningu. Þannig segir í 3. mgr. 10. gr. frumvarpsins um útvarpsstjóra að í samþykktum félagsins megi nánar skilgreina starfssvið hans. Að mati Félags fréttamanna er réttara að gera það strax í frumvarpstextanum sjálfum. Þá kemur fram í 1. mgr. 10. gr. frumvarpsins að útvarpsstjóri sé æðsti yfirmaður allrar dagskrárgerðar á vegum Ríkisútvarpsins ohf.. Ef starfssvið útvarpsstjóra er ekki skilgreint getur það valdið því að sjálfstæði fréttaritstjórna sé nákvæmlega jafnmikið eða jafnlítið og útvarpsstjóri ákveður hverju sinni .
- Félag fréttamanna telur afnotagjöld bestu leiðina til að fjármagna Ríkisútvarpið ohf. Engin krafa er af hálfu ESA, Eftirlitsstofnunar EFTA, um að leggja afnotagjöldin niður, eins og sjá má af því að önnur ríkisútvörp í Evrópu halda sig við þessa fjármögnunarleið. Í umræðu um almannaútlarp breska ríkisútvarpsins, BBC, hefur niðurstaðan alltaf orðið sú að halda afnotagjöldum áfram. Einnig má nefna norska ríkisútvarpið, NRK, sem verið hefur hlutafélag í meira en áratug, en heldur samt afnotagjöldum. Félag fréttamanna telur afnotagjöldin tryggja sjálfstæði Ríkisútvarpsins mun betur en nefskattur, sem gert er ráð fyrir að skattskyldum einstaklingum og lögaðilum verði gert að greiða, sbr. 11. gr. frumvarpsins.

Félagið ítrekar þá kröfu sína að horft verði alvarlega til þeirra atriða sem nefnd hafa verið hér að ofan við meðferð frumvarps til laga um Ríkisútvarpið ohf. á Alþingi og að þeim sjáist staður í breytingatillögum þeim sem nefndin kann að gera við frumvarpið milli fyrstu og annarrar umræðu um það á Alþingi.

Virðingarfyllt,
f.h. Félags fréttamanna,

Björg Eva Erlendsdóttir, form.

Þórdís Arnljótsdóttir, varaform.